

19 Littorellion-opnamen bij het Voltherbroek en in de Bergvennen

Roelof de Wit (1947).

De hierachter volgende opnametabel spreekt welhaast voor zichzelf; de begroeiingen van de voedselarme, diluviale heidevennen zijn nu eenmaal zeer specifiek.

De opnamen werden in de zomer tijdens een vrij droge periode gemaakt, hetgeen de oorzaak is van het feit dat opnamen 1 t/m 5 in de drooggevallen randzone van vennetjes gemaakt zijn. Alleen opname 6 vertoonde het voor ons N.J.N-ers langzamerhand klassiek geworden beeld van de lobelia en oeverkruidgroeiplaatsen in de Bergvennen: tot onze knieën stonden we er in het water, terwijl op de bodem een dicht tapijt van priemvormige oeverkruidblaadjes en plattere blaadjes van lobelia ons leerde, dat hier toch wel het optimum van deze planten ligt. Deze opname hoort socio-systematisch tot de biesvaren-lobelia-gemeenschap (het Isoëto-Lobelietum). De voor deze associatie tevens kenmerkende biesvarens komen (tot nu toe) niet in de Bergvennen voor; wel in de Oisterwijkse vennen.

In ondieper water treden vaak andere Littorellionsoorten op, die meestal samengevat worden in de gemeenschap van veelstengelige waterbies, het Eleocharetum multicaulis. Daarvan geven de opnamen 1 en 2 een uitstekend beeld. De kensoort moerassmele is hier een prachtige vondst! De opnamen 1, 2, 3 en 4 zijn in hetzelfde vennetje gemaakt en gerangschikt naar opklimmende hoogte. In opname 3 zien we oeverkruid nog sterk op de voorgrond treden, terwijl het moerashertshooi al beduidend minder talrijk is. Opname 4 tenslotte geeft een typisch overgangsstadium weer: we kunnen hier eigenlijk niet meer van een Littorellion spreken (dominantie pijpestrootje, oeder's zegge (zie vorig artikel) en bruine snavelbies). Opname 5, evenals opname 6 gemaakt aan de Bergvennen, sluit sterk aan bij de Voltherbroekopnamen, alhoewel op één na alle kensoorten van het Eleocharetum multicaulis hier (nog) ontbreken. We hebben te weinig gegevens verzameld om een oordeel te kunnen vellen over het voorkomen en de verbreiding van de verschillende Littorellion-associaties in het Denekampse gebied. De twee hierboven besproken gemeenschappen (het Isoëto-Lobelietum en het Eleocharetum multicaulis) kunnen met

LITTORELLIONOPNAMEN BIJ HET VOLTHERBROEK (1 t/m 4) EN IN DE BERGVENNEN (5 en 6).

Opname nummer	1	2	3	4	5	6	
Datum in juli 1946	10	10	10	10	9	9	
Oppervlakte in m ²	8	12	6	6	6	10	
Bedekking kruidlaag in %	70	40	30	50	40	90	
Bedekking moslaag in %	60	60	30	90	100	1	
Bedekking algenviltlaag in %	40	50	50	.	.	.	
Kruidlaag:							
Juncus bulbosus	2.2	2.2	1.2	+1	+2	.	moerasrus
Echinodorus ranunculoides	+1	1.1	+1	+1	.	.	kleine waterweerbree
Eleocharis multicaulis	+2	1.2	1.2	+2	1.2	.	veelstengelige waterbies
Equisetum fluviatile	1.1	1.1	+1	+1	.	.	holpijp
Hypericum elodes	3.3	2.3	1.2	.	.	.	moerasheartshooi
Potentilla palustris	+2	+1	.	+2	.	.	wateraardbei
Molinia caerulea	+2	.	+2	2.2	1.2	.	pijpestrootje
Deschampsia setacea	1.2	.	+2	+2	.	.	moerasmele
Lythrum salicaria	.	+1	+1	+1	.	.	kattestaart
Littorella uniflora	+2	.	3.1	.	2.2	4.4	oeverkruid
Potamogeton polygonifolius	1.2	+2	.	.	.	.	duizendknoopfonteinkruid
Scirpus fluitans	+2	+3	.	.	.	.	vloттende bies
Apium inundatum	+1	1.1	.	.	.	.	ondergedoken moerasscherm
Carex nigra	+2	+2	.	.	.	.	gewone zegge
Ranunculus flammula	1.1	1.1	+1	.	.	.	egelboterbloem
Agrostis canina	1.2	.	.	+2	+2	.	kruipeud struisgras
Eriophorum angustifolium	+1	.	.	+1	.	.	veenpluis
Galium palustre	+1	.	.	+1	.	.	moeraswalstro
Carex oederi ^x)	.	.	+2	2.2	.	.	oeder's (late) zegge
Utricularia minor	+2	.	.	.	.	.	klein blaasjeskruid
Ranunculus lingua	1.1	.	.	.	.	.	grote boterbloem
Lysimachia thyrsiflora	+1	.	.	.	.	.	moeraswederik
Cirsium dissectum	+2	.	.	.	.	.	spaanse ruiter
Alisma plantago-aquatica	.	+1	.	.	.	.	grote waterweegbree
Glyceria fluitans	.	+1	.	.	+2	.	mannagras
Iris pseudacorus	+1	+1	.	+1	.	.	gele lis
Rhynchospora fusca	.	.	.	2.1	.	.	bruine snavelbies
Salix cinerea	.	.	.	+1	.	.	grauwe wilg
Salix repens	.	.	.	+2	.	.	kruiwilg
Myrica gale	.	.	.	+1	.	.	gagel
Carex panicea	.	.	.	1.1	.	.	blauwe zegge
Hydrocotyle vulgaris	.	.	.	.	2.2	.	waternavel
Lobelia Dortmanna	.	.	.	.	.	1.2	waterlobelia
Eleocharis acicularis	.	.	.	.	.	1.2	naaldwaterbies
Moslaag:							
Scorpidium scorpioides	4.4	4.4	3.2	5.5	.	.	schorpioenmos
Drepanocladus cf. lycopodioides	.	.	.	.	5.5	.	wolfsklauwmos
Sphagnum cuspidatum	.	.	.	.	1.2	.	
Drepanocladus fluitans	.	.	.	.	.	+2	sikkelmos
Gymnocolea inflata f. submersa.	.	.	.	.	.	+2	broedkelkje
Viltlaag:							
Utricularia minor	+2	3.3	2.1	.	.	.	klein blaasjeskruid

^x) waarschijnlijk: = Carex serotina.

een beetje goede wil wel uit de opnentabel gedestilleerd worden.

Toelichting bij de tabel:

Opname 1: drooggelopen gedeelte van een vennetje bij het Voltherbroek.

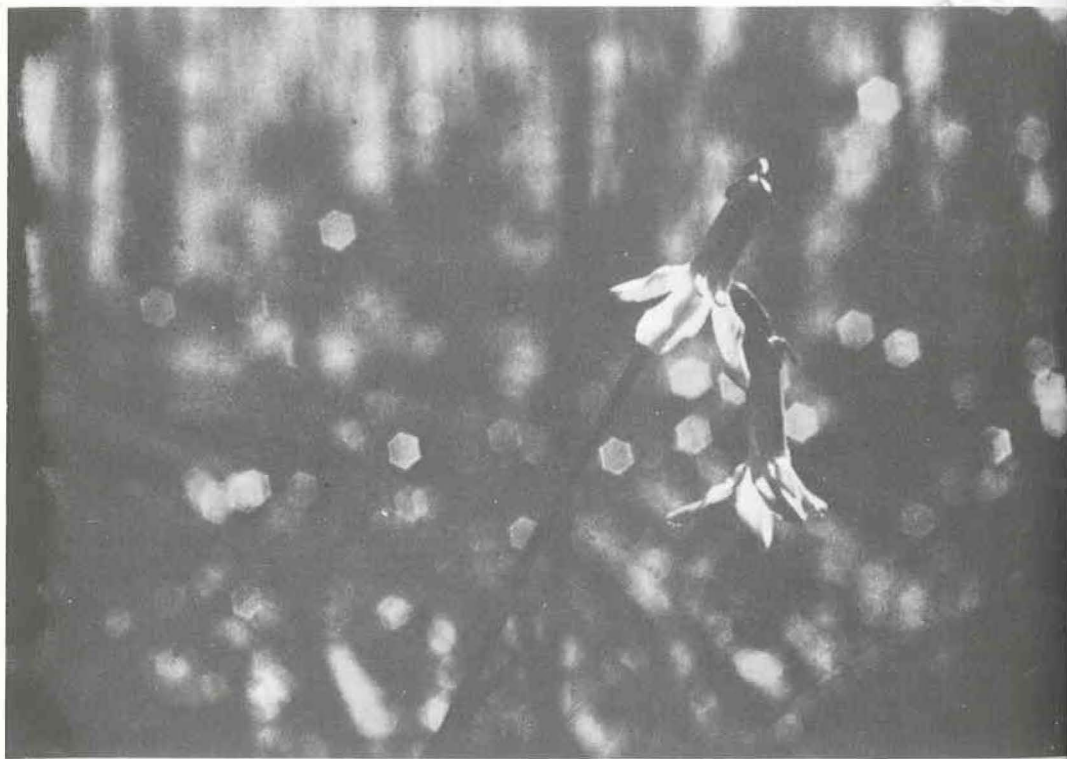
Opname 2: Idem; op ongeveer 1 dm diepte onder de slijkerige modder zandige leem.

Opname 3: vlak bij opname 2, een ietsje hogerop.

Opname 4: bovenrand van de inzinking van het vennetje, lager de dopheide-pijpestrootjes-heide met gagel.

Opname 5: westelijk vennetje bij de Bergvennen; kruidoever, drooggevallen

Opname 6: Grote ven van de Zuidelijke Bergvennen, noordoost kant. Waterdiepte 30 cm, kruidlaag boven water minder dan 5%, kruidlaag op de bodem minder dan 90%.

waterlobelia in de Bergvennen.